

SÁNDOR-METTERNICH-KASTÉLY

BAJNA

A BAJNAI SÁNDOR-METTERNICH-KASTÉLY EGYKOR ÉS MOST

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

NEMZETI KASTÉLYPROGRAM
ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM

Nemzeti Örökségvédelmi
Fejlesztési Nonprofit Kft.

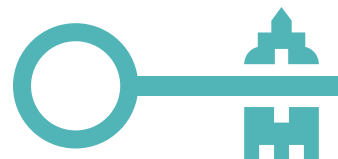
SÁNDOR-METTERNICH-KASTÉLY

BAJNA

A Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram keretében, a NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. beruházásában, a Magyarország Kormánya által biztosított hazai források, valamint a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program által biztosított Európai Uniói forrásoknak köszönhetően megújult a bajnai Sándor–Metternich-kastély. „A bajnai Sándor–Metternich-kastélyegyüttes és parkjának turisztikai célú fejlesztése” című projekt 1 723 500 000 forint európai uniós (GINOP-7.1.1-15-2015-00004) és 557 161 348 forint hazai forrásból valósult meg.

A bajnai Sándor–Metternich-kastély felújításával egy újabb látványos helyszínnel gyarapodott a kastélylátogatók bakancslistája, mégpedig úgy, hogy az épület nemcsak látványosságként, hanem a térség hiánypótló közösségi kulturális tereként is szerepet kaphat.

A kastélyban berendezett, „Az Ördöglovas kastélya” című állandó kiállítás két olyan különleges személyiséget mutat be, akik – vitán felül – korunkban is megérdemlik a reflektorfényt, hiszen a hírnév az életüket is végigkísérte. Sándor Móric, a hajmeresztő lovas mutatóványairól elhíresült gróf volt a kastély leghíresebb tulajdonosa, és ő alakította át az egykori barokk kastélyt a ma is látható klasszicista stílusú műremekké. Ebben két mesteri partner volt segítségére: Hild József az épület külső átalakítását tervezte meg, a klasszicista dísztermeket pedig Alessandro Sanquirico, a milánói Scala díszlettervezője alakította ki. Az előbbi keze nyoma már messziről szembetűnik, míg az olasz művész munkáját a Raffaello- és az etruszk teremben csodálhatjuk meg. A kiállítás másik főszereplője a gróf lánya és örököse, Sándor Paulina. A hercegné korának igazi divatdiktátora volt, aki élénk és szerteágazó társadalmi életet élt. Rengeteg anekdota is fűződik alakjához, például egy női párbajé.

A Bajna központjában álló kastély hosszú évtizedek óta méltatlan állapotban, lepusztulva várta az újjászületést. A Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram keretében már több csodásan felújított kastélyt is láthatunk, de a bajnai épület átváltozása rendkívüli: szinte a romjaiból kellett újjávarázsolni az Ördöglovas egykori kastélyát. Több évtizednyi elhanyagoltság, majd egy műemléki ICOMOS-díjnyertes felújítás után 2021-ben végre kívül-belül újjászülve, a hazai klasszicista építészet kiemelkedő alkotásához méltó külsővel várja látogatóit a bajnai kastély.

KASTÉLY- ÉS CSALÁDTÖRTÉNET |

A bajnai kastély kétségkívül a klasszicista építészet egyik remekműve. Nem is gondolnánk, hogy az épületet a XVIII. század 30-as, 40-es éveiben nagyrészt a XV–XVI. századi reneszánsz udvarház alapfalaira építették, később pedig több generációt kiszolgáló barokk kastély vált belőle, mielőtt a mai külseje kialakult.

Reneszánsz udvarházból barokk kastély

Mátyás király idején, amikor a bajnai Both család tagjai a legmagasabb méltóságokig jutottak, 1480 és 1508 között építették fel a mai épület elődjét. A nemesi udvarház alapfalai a régészeti feltárás során kerültek felszínre, és előtűnt az egykori reneszánsz épület dísztermének padlóburkolata.

A feltehetően már romos épület a XVIII. század elején került a Trencsén vármegyei Szlavnicáról (ma Szalonca, Szlovákia) származó középnemesei Sándor családhoz. Nem sokkal később épült fel a barokk kastély, amely apáról fiúra szállva épült-szépült tovább. Sándor Móric fiatalon örökölte az uradalmat, és egészen addig nem is nyúlt a bajnai épülethez, amíg feleségül nem kérte Metternich Leontine hercegnőt. Az osztrák birodalom nagyhatalmú kancellárjának leányát bizonyára el akarta kápráztatni egy csodás kastéllyal, ezért a korabeli magyarországi építészet egyik legnagyobb alakját, Hild Józsefet bízta meg azzal, hogy az elavult épületnek új, vonzó külsőt varázsoljon.

Klasszicista varázslat

Hild a korábbi kastélyt a melléképületekkel egybekapcsolva egységes, immár a kor építészeti stílusának megfelelően antikizáló, klasszicista épületegyüttest hozott létre. A kastély főhomlokzatának látványos és elegáns oszlopsorával bizonyosságát adta művészetének.

Az ifjú Sándor Móric gróf egyik európai útja során, 1833-ban ismerkedett meg a milánói Scala híres látványtervezőjével, Alessandro Sanquiricóval, akinek a gróf szinte azonnal megbízást adott a bajnai kastély újradekorálására. Sanquirico nevéhez fűződik a kastély két reprezentatív helyisége, a Raffaello- és az etruszk terem. A Raffaello (vagy Római)-terem lenyűgöző mennyezetéhez elsősorban a reneszánsz freskók nagymestere, Raffaello vatikáni Loggiáját díszítő groteszkjei szolgáltak ihletül, míg az etruszk terem falképeihez az etruszk vázák motívumait vette alapul.

Az épület külső és belső átalakítása 1835-ben fejeződött be, így a gróf az esküvő után egy modern, minden főúri igényt kielégítő kastélyba vihette feleségét. A Sándor család ezután bő száz évig használta időszakosan az épületet, és a folyamatos karbantartásnak hála, 1944-ig lényegében olyan maradt a kastély, ahogy azt Sándor Móric, Hild és Sanquirico megálmodta.

Az Ördöglovas legendája

A fáma szerint Sándor Móric sokszorosan kiérdemelt becenevét Angliában ragasztották rá, amikor az ifjú gróf fogadást kötött egy kereskedővel, hogy ha megüli a lovát, ami még senkinek sem sikerült, 100 fontért övé lesz az állat. A gróf néhány perc alatt betörte a lovat, mire a kereskedő döbbenetesen felkiáltott: „Ez nem is ember, ez maga az ördög!”

Móric a látszat ellenére nem éppen „nyeregbe született”: vézna testalkata miatt apja mindentől óvta, lovagolnia sem volt szabad. Bátyja korai halála és édesapja elvesztése után azonban mindössze 17 évesen megörökölte a család birtokait, így Bajnát is. Első dolga volt lóra ülni, és onnantól nem volt megállás: ösztönösen értett a lovak nyelvén, vakmerősége, kreativitása és gyorsasága teremtette meg az Ördöglovas legendáját. Félelmet nem ismerő lovas-bravúrijai során négyfogatos kocsijával hajtott le a meredek lépcsőn a budai várból, embereken, kocsikon ugratott át, de ugratott le lóval kastélyának erkélyéről is. A szájhagyomány szerint a gróf saját palotájának termeiben is lóháton közlekedett, sőt egyszer így ügetett be az egyik budai szálló báltermébe. Feleségével is egy látványos mutatvány során ismerkedett meg a legenda szerint: átugratta a bécsi Práterben kocsikázó Metternich Leontine fogatát.

Az Ördöglovas legendájának fenntartásában maga a gróf is aktívan szerepet játszott: már 1829-ben egy tíz képből álló festménysorozatot készíttetett magáról John Ferneley angol festővel, 1858-ban pedig egy kizárólag csak saját tetteiről szóló háromkötetes albumot adott ki, amit a gróf festő barátja, Johann Erdmann Gottlieb Prestel illusztrált 150 képpel.

A lovas mutatványok nem voltak veszélytelenek, rengeteg balesettel jártak. A legsúlyosabb 1850-ben történt, amikor fejét egy vasrácsnak ütve úgy megsérült, hogy utána rendszeresen „örültségi rohamok” törtek rá. Élete utolsó éveiben az Ördöglovas már nem ülhetett lóra, még a gyeplőt sem foghatta kezébe. Halála után azonban új életre kelt legendás alakja: több regény is megjelent életéről, 1944-ben egy magyar kalandfilm forgattak róla, de talán a leghíresebb mű, amelynek ihletadója és témája Sándor Móric volt, Kálmán Imre operettje, Az Ördöglovas lett.

Sándor Paulina grófnő,
a későbbi Metternich
hercegné Josef Székely
felvételén

Forrás: images „BnF”

Paulina, az influenzazok előfutára

Sándor Móríc egyetlen örököse leánya, Paulina volt, aki anyai nagybátyjához, a komoly diplomáciai karriert befutott Richard von Metternich hercegehez ment feleségül. Követfeleségként hamar beletanult a szerepébe, a szász királyi udvarban, majd tíz éven át Párizsban is élénken részt vett az udvari és a társasági életben. Hangversenyeket, vacsorákat szervezett, és gyakran játszott különféle színelőadásokban. Paulina híres volt eleganciájáról, meglepő és bátor újításai sokszor divatot teremtettek. A hagyomány úgy tartja, hogy ő fedezte fel a korszak leghíresebb „divattervezőjét”, az angol származású, de Párizsban élő Charles Frederick Worth-öt, akit a divatszabóság az haute couture atyjának tart.

Vidám, eleven személyisége és szókimondása miatt a hercegné állandóan az érdeklődés középpontjában állt, sok pletyka is terjedt róla. A leghíresebb anekdota szerint Paulina párbajt vívott Anastasia Kielmansegg grófnéval, mert összevesztek az 1892-es bécsi nemzetközi zene- és színművészeti kiállítás szervezése során. Számos kortárs zeneszerzőt, művészt személyesen is ismert, például Liszt Ferencet, Johann Strausst és Richard Wagnert. Lehár Ferenc egy Paulina-keringőt is szerzett a tiszteletére, Edgar Degas pedig megfestette őt.

Paulina nem sokkal a férje halála után felvette születési nevét is, ettől kezdve a Metternich–Sándor Paulina nevet használta, és gyakran időzött Bajnán, ahol szintén nagy társasági életet élt. Kortársak leírásai, jellemzései alapján Paulina sokoldalú, határozott személyiségű, modern nő, korának meghatározó személyisége volt.

FELÚJÍTÁSI MUNKÁLATOK |

A II. világháború utáni évtizedek lassan pusztították az épületet: először tábori kórház működött benne, majd szükséglakások kaptak helyet a falai között. A szocializmusban a helyi termelőszövetkezet irodáját, később pedig gépállomást rendeztek be itt. Bár lelkes helybéliek egy rövid ideig múzeumot is működtettek a kastélyban, és elvetélt tervekben, ötletekben sem volt hiány, az 1970-es évektől már semmilyen funkciót nem töltött be a főépület. Az 1980-as évek közepén végre műemléki felügyelet alá került a kastély, és megkezdődtek a kutatási-felmérési munkák. Az első érdemi munkára az 1990-es évekig kellett várni, ekkor a tető- és födémcserével, valamint a szerkezeterősítő munkákkal legalább az összeomlástól megvédték a kastélyt. A fűtetlen termekben évtizedekig pusztuló díszítőfestések már nem voltak ilyen szerencsések.

2016-ra Bajna díszéből egy kívül-belül elhanyagolt, omladozó, életveszélyes állapotú váz lett. Ekkor kezdődtek meg azok a tervezői és kutatói munkák, amelyek alapján 2018 és 2020 között újjávarázsolták ezt a hazai viszonylatban is ritka klasszicista remekművet.

Díjnyertes felújítás

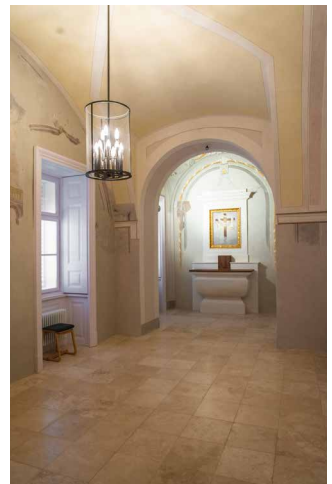
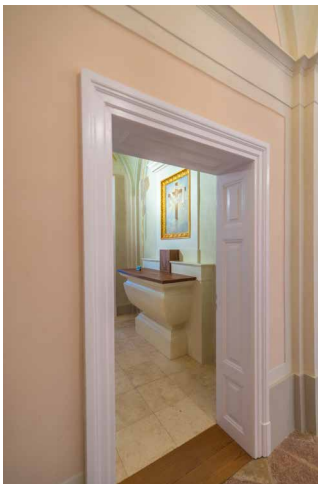
Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, azaz a legnagyobb nemzetközi műemlékvédelmi civil szervezet magyar csoportja a legkiemelkedőbb műemléki felújításokat minden évben ICOMOS-díjjal ismeri el. 2021-ben a díjat a Sándor–Metternich-kastély felújítása nyerte el. E rangos szakmai díjjal a sokrétű felújítás összességét díjazták, hiszen egy ilyen nagyívű munka sok-sok szakember összehangolt munkájára épül. A fejlesztés célja a Sándor–Metternich-kastélyegyüttes felújítása, és a Sándor Móric által kialakított eredeti állapot bemutatása volt. Ezalatt sokszor megoldhatatlannak tűnő kihívásokkal kellett szembenézni, akár a körekonstrukciós munkálatokról, az emeleti ajtók megmentéséről, akár a termekben fellelt barokk vagy klasszicista díszítő falfestések restaurálásáról volt szó.

A felújítás kiterjedt a főépület mindkét szintjére, a kastély főépülete és a mellékszárnyak által körülölelt díszudvarra és a hatalmas kastélypark nagy részére is. Az önkormányzattal együtt a projekt keretében felújították a közeli Hősök terét is, így az méltó „belépője” lett a felújított műemlékegyüttesnek.

A főépület építési munkájának részeként:

- visszakapta régi fényét a homlokzat,
- megújultak a nyílászárók,
- helyreállították a belső tereket, padlózatokat,
- részlegesen rekonstruálták és konzerválták a különböző korokból származó falfestéseket,
- kiépítették a gépészeti és elektromos rendszereket,
- modern, interaktív kiállítás került kialakításra a felújított épületben,
- kialakították a kávézót és az ajándékboltot,
- a mellékszárnyban vizesblokkok és egyéb kiszolgáló helyiségek létesültek,
- rekonstruálták a díszudvart, és bejárhatóvá tették a parkot.

Raffaello-terem a felújítás előtt és után

A II. világháborút követően a Raffaello-terem hosszú évekig beázott, vakolata pusztulásnak indult. A terem értékes falfestését 1974-ben Illés János és Szentesi Róza restaurátorok a minták körvonalai mentén 124 darabban vakolattal együtt leválasztották a mennyezetről. Otthonukban konzerválták azokat és alkalmassá tették a visszahelyezésre. A megbízó azonban addigra már elhagyta a kastélyt és senki nem foglalkozott az értékes festmény sorsával. A 40 évig szakszerűen tárolt falképet a mostani fejlesztés során az ő – szintén restaurátor – fiuk, Boromisza Péter és csapata állította helyre, és helyezte vissza az eredeti helyére.

Etruszk terem a felújítás előtt és után

Korabeli beszámolókból tudjuk, hogy a család olvasószobaként használta a milánói látványmester, Sanquirico másik remekművét, az etruszk termet. A díszítéséhez az ókori etruszk vázák mintáit vette alapul – az ötletet lehetséges, hogy a gróffal Európában utazva leste el egy másik főúri kastélyból. Ahogy a parkettából, úgy a mennyezeti stukkókból is csak töredékek maradtak meg, ezek alapján rekonstruálták a teljes felületet. Az ajtók és a kandallók eredetiek, de – ahogy az archív képen is látszik – messziről kellett kezdeni a restaurálást.

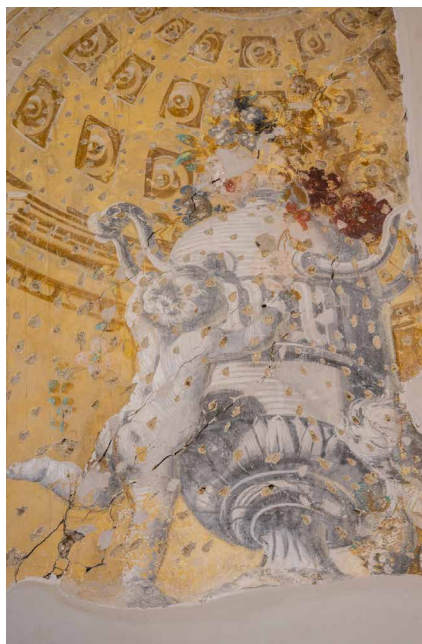

A kastély főhomlokzata

Az épület nyugati főhomlokzata a klasszicista építészet iskolapéldája. Sándor Móric is felfigyelt Hild József-re, a reformkor egyik legfoglalkoztatottabb építészé-re, és az 1830-as évek elején őt bízta meg a barokk kastély átalakításával. Hild munkája során a magastetős barokk kastélyt egyszerű mértani elemből álló, antikizáló épületegyüttesé alakította át. A kastély leglátványosabb része a nyugati főhomlokzat tiszta és egyszerűen szerkesztett, négyoszlopos portikusza, amely pilléres-íves alépitményre támaszkodva az emeletre került. Hild máshol is szerette használni az oszlopokat, erre legjobb példa a saját magának tervezett, budai nyaralóvillája.

Barokk díszítőfestések

A palota oromzatán két nőalak szobrát figyelhetjük meg, amelyeket a püspök készíttetett 1750-ben. Egy régi fénykép alapján derült ki, hogy az egyik alak horgonyt tart a kezében; korábban tévesen küllős kerékként értelmezték a megrongálódott szobor részletét. Mivel a horgony a remény szimbóluma, azért arra lehet következtetni, hogy a püspök a Hit, Remény és Szeretet allegorikus alakjait szerette volna megjeleníteni. Az épületen a korábban készített másolatok állnak, a két nőalak eredeti, hűen felújított szobrát a palota előterében láthatjuk kiállítva.

MŰTÁRGYAK

Metternich–Sándor Klementine, a bajnai kastély utolsó tulajdonosa, Sándor Móric unokája a háború elől Svájcba menekült, a kastélyba pedig a Budapestről áttelepülő svájci nagykövetség költözött be, így egy ideig az épület diplomáciai védettséget élvezett. 1944 végén azonban a települést is elérte a frontvonal, ekkor a német az orosz katonaság a kastélyt és felszereléseit, bútorait nagyrészt elpusztította, a megmaradt darabokat a helyi lakosság hordta szét. A gondosan készített táblás parketták többsége, a kandallók, függönyök, falburkolatok mind az enyészeté lettek. A menthető darabokat később a kastély déli szobasorának két helyiségében helyezték el, ezeket a felújításkor fel is használták a szakemberek.

A kastélynak alig maradt olyan eredeti berendezése, műkincse, amit vissza lehetett volna hozni, ezért a kiállítást az egykori bútorok replikáival, valamint az eredeti berendezés jellegét, hangulatát a legjobban visszaadó antik és újonnan gyártott tárgyakkal rendezték be.

A Sándor Móricot és Metternich-Sándor Paulinát bemutató tárlatokon a legkülönbözőbb gyűjteményekből visszavásárolt vagy másolatban megkapott archív fotók és festmények láthatóak. Ezek nagy része a francia és az osztrák nemzeti könyvtárból, a Metternich-családtól, a Sándor család leszármazottaitól és az esztergomi Balassa Bálint Múzeumból származik.

Prestel-féle album (replika)

A park felé nyíló előtérben, a Virágcsarnokban Johann Erdmann Gottlieb Prestel által festett, Sándor Móric lovasbravúrait ábrázoló festményeket lehetett megcsodálni a gróf idejében. Az eredeti kövekkel burkolt tér most visszakapja pihenő funkcióját, és az egykori berendezést megidéző fonott vesszőbútorokon korabeli újságokat, valamint a híres Prestel-féle album replika kiadását lapozgathatjuk. Az 1858-ban kiadott, 150 képpel illusztrált háromkötetes album bemutatja a gróf sportteljesítményeit, vakmerő lovasmutatóványait és baleseteit egyaránt.

**Gróf Sándor Móric lovas portréja
(Alexander Clarot, 319x260 cm, vászon)**

Az ágaskodó lován ülő Sándor Mórictól ábrázoló nagyméretű festmény a legjelentősebb műkincs, ami az eredeti berendezésből megmaradt, és több évtizedes hanyattatás után ismét eredeti pompájában és helyén, a kastély díszlépcsőházában látható. A II. világháborúban súlyosan megsérült festmény – a lovas alak fejére 21 célzott lövést adtak le – az 1950-es években az esztergomi Balassa Bálint Múzeumba került, ahol sérülten, egy hengerre feltekerve tárolták. Innen került 2020-ban a restaurátor, Győri Lajos műhelyébe, ahol a repedezett, lyukak szaggatta és kiszáradt olajképet több hónapos, gondos munkával (csak a kitekerés 9 napot vett igénybe) konzerválták, megtisztították, majd helyreállították eredeti szín- és formavilágát. A festmény érdekessége a fentiekén túl, hogy a ló hasa alatt az átépítés előtti barokk kastély látható.

Worth-féle ruhák

Metternich–Sándor Paulina öltözködéséről már fiatal diplomatafeleség korától egész életén át írtak a lapokban. Ő hozta divatba a női frakkot, az álló gallért, a magas topánkákat, a sétabotot és a férfikalapot. Visszaemlékezése szerint ő fedezte fel és mutatta be Párizsban a császárnénak Charles Frederick Worthöt (1825–1895), az angol származású, de a francia fővárosban dolgozó szabót. Worth karrierje éppen ebben az időben indult, és Eugénia császárné pártfogása minden bizonnyal szerepet játszott abban, hogy ma őt tekintik a magas színvonalú, exkluzív, egyedi gyártású ruhádivat, az haute couture atyjának. A kiállításon három Worth-féle ruhakonstrukciót láthatunk, korabeli fotók alapján rekonstruálva.

Ferneley angliai festménysorozata Sándor Móricról

Sándor Móric 1828–29-ben a vadászszезont Angliában töltötte. A rókadászatban járatlan grófnak azonban – a helyiek nagy multságára – meggyűlt a baja az angol hagyományú vadászműfajjal, a lovai körül ugrándozó kutyákkal. Ám mindez nem tántorította el attól, hogy egy tíz képből álló festménysorozatot készíttessen magáról John Ferneley angol festővel. Az ifjú gróf a festménysorozaton még nem a rettenthetetlen Ördöglovasként jelenik meg, és amiatt sem aggódott, hogy neveltség tárgya lesz, így láthatjuk őt lováról leesve a porban heverve vagy fejfel előre a bokorba zuhanni. Angliában a kis sorozat nagy népszerűségre tett szert, 1833-ban metszetalumban jelent meg, és Sándor gróf következő angliai útja során csodálkozva találkozott önnön képével londoni kirakatokban.
(Ferneley-sorozat – Forrás: magántulajdon)

ÉRDEKESSÉGEK

- A kastély lépcsőházának eredeti mészkőlapos lépcsőfokain, valamint a római padlómozaikos fordulókban állítólag ló és lovasa, azaz Sándor Móric gróf gyakran együtt lépcsőztek az emeletre. A felújítás során szándékosan meghagyták eredeti formájukban a kopott élű, csipkézett lépcsőfokokat, hiszen ezek is az Ördöglovas egyik legendájának emlékét őrzik.
- A klasszicista stílusban, Pollack Mihály tervei alapján épült budai várbeli Sándor-palotát 1803–05-ben építtette a Sándor család, és 1805-ben itt született Sándor Móric. A palotát a gróf 1831-ben eladta az örgróf Pallavicini családnak, majd az állam 1881-ben megvásárolta kormányrezidenciának. Sokáig a miniszterelnökök, napjainkban pedig a köztársasági elnök rezidenciája, de a két évszázad alatt mégis megőrizte az építető család nevét.
- Máiig élő hagyomány, hogy helyi fiatalok minden év április 30-án máglyát gyűjtenek a bajnai Őr-hegy tetején, emlékezve egy híres fogadásra. Ebben Móric gróf azt bizonygatta apósának, Metternich kancellárnak, hogy akkora máglyát épít, amelynek tüze Bécsben is látható. A legenda úgy tartja, az Ördöglovas megnyerte a fogadást.
- 2010 óta gróf Sándor Móric nevét viseli a magyar lovassport egyik díja. Az Ördöglovasról elnevezett díjat a lovassportért tett kiemelkedő támogatói munkásságért osztják ki minden évben.

AZ ÚJJÁÉLEDŐ KASTÉLYKERT

Az éppen aktuális irányzatoknak megfelelően a XVIII. századi kialakítása óta a park többször is megújult, így volt ez a kastély Sándor Móric-féle klasszicista átépítésekor is. A XIX. század végére geometrikus formájú díszkerteket hoztak létre az épületek közelében, míg a park távolabbi területein megmaradt a korábbi, tájképi jellegű kialakítás.

Gépesített park

A parkot az államosítás után érték a legnagyobb károk: mezőgazdasági gépállomást költöztettek ide, párházat építettek a kastély elé, és közben az egykori díszkertet és virágkertet is felszámolták. A legnagyobb veszteség azonban a kastélykert területének megcsonkítása volt: az 1960-as évek elején építették ki a ma is itt futó közutat, amely véglegesen kettévágta a parkot.

A pusztítás ellenére szerencsére a kert számos történeti eleme máig fennmaradt. A legkorábbi tájképi időszakból való az országúttól a kastély főbejáratáig vezető egyenes sétány, de a park úthálózatának terepi nyomai, kerítésfala, az 1830-as években épített két kapusház egyike is megőrizte eredeti formáját. Az egykori faállomány számos egyede – idős japánakácok, hársfák, bükkfák, tölgyfák és kőrisek – megmaradt, és ma is díszei a kastély parkjának.

Fokozatos újjászületés

A kastélypark helyreállításához a legelső feladat a gépállomás itt hagyott épületeinek felszámolása volt az 1990-es években, majd a kerítésfal rendbehozatala következett. A műemléki környezetbe nem illő építmények minden darabját sikerült a 2000-es évek elejére elbontani, majd, immár a Nemzeti Kastélyprogram előkészítési fázisában, az egykori párházra is sor került, így a terep „megtisztítása” után elkezdődhetett a park rekonstrukciója. A kerten belüli munkálatok elsősorban a park bejárhatóságára helyezték a hangsúlyt, ezért a veszélyes fák kivágása, az idős, értékes fák ápolása mellett rekonstruálták az egykori úthálózatot is. A munka volumenét érzékelteti, hogy három embernek két évi munkája kellett csak ahhoz, hogy az elburjánzott aljnövényzettől megtisztítsa a parkot. A kastély közelében Sándor Móric életéhez kapcsolódó, lovas és zenei tematikájú játszótér épült környezetbe illeszkedő, természetes anyagú játzóeszközökkel, és ugyancsak a híres Ördöglovasnak állítanak emléket a területen „landart” elemként elhelyezett ötletes lószobrok. A park több pontján a kert történetét bemutató információs táblák, illetve a park természeti értékeire fókuszáló, gyerekeknek szóló interaktív táblák is helyet kaptak.

A BAJNAI SÁNDOR–METTERNICH-KASTÉLY KÍNÁLATA

A klasszicista kastély építészeti értékének bemutatásán túl a főépületben kapott helyet az állandó kiállítás, amely az Ördöglovast, azaz Sándor Móricot és nem kevésbé izgalmas személyiségű, de Magyarországon sokkal kevésbé ismert lányának, Metternich–Sándor Paulinának az életét mutatja be. A kastély berendezéséből és műtárgyaiból a II. világháború után nem sok maradt, ezért a két egykori tulajdonost egyrészt korabeli fotók, tárgyi emlékek, visszaemlékezések, másrészt izgalmas és kreatív interaktív eszközök segítségével idézik meg.

Emberi történetek a legendák mögött

Az emeleti északi helyiségsorban, ahol régen is a férfiszárny volt, megismerhetjük a sokoldalú Sándor Móric életét. A vakmerő és bravúros lovason túl kirajzolódik a művészi hajlamú, zenélő és zenét szerző gróf, a kiválóan gazdálkodó, Európa-szerte utazgató és minden építészeti újdonságot lejegyző ifjú és a már elborult elméjű öregember alakja.

A női oldalon Sándor–Metternich Paulinát ismerhetjük meg, aki Drezdában, Párizsban és Bécsben egyaránt jelentős szerepet játszott mint korának izlésformálója. A kiállítás felvillantja a fiatal diplomatafeleség cserfes és elbűvölő személyiségét, megmutatja, hogyan vált a párizsi császári körökben divatdiktátorrá, és később hogyan szervezte Bécs kulturális életét. Még a híres, Paulinához köthető női párbaj történetét – vagy inkább legendáját – is ötletesen eleveníti fel a tárlat.

Interaktív eszközök

A két ember élete már önmagában is rendkívül érdekes téma, de az animációs filmek, árnyjátékok, érintőképernyős terminálok és zenei aláfestések még átélhetőbbé, kézzelfoghatóbbá teszik a felidézendő korszakot. Különösen izgalmas az a VR (virtual reality) alkalmazás, amellyel egy korabeli férfi- vagy dámanyeregbe ülve 360 fokos videón élhetjük át a lóugratás élményét. A tárlat a kastély utóéletével is foglalkozik, ennek egyik látványos eleme az a 1939–1945 között gyártott, Fordson N-típusú oldtimer körmös traktor, ami az ide telepített egykori gépállomás és traktorosnő-képző korszakát idézi fel.

Rendezvénytér

A felújított kastély számos, különböző profilú rendezvénynek adhat otthont. Az emeleti etruszk- és Raffaello-termet szándékosan úgy alakították ki, hogy méltó helyszíne lehessen kisebb rendezvényeknek, hangversenyeknek. A főépület és melléképületek által körbezárt díszudvar, valamint a kastély déli, park felé nyitott kertje pedig tökéletes háttérrel biztosít a kültéri rendezvényeknek. Nem kétséges az sem, hogy az épület és parkja népszerű forgatási és esküvői helyszín lesz, ahogy a csapatépítő tréningeket és konferenciákat is szívesen látják majd.

Kávézó, ajándékbolt, fogadótér

Szintén a főépületben alakították ki az ajándékboltot és kávézót. Ez utóbbi vendéghelyiségeiben kávézás közben megcsodálhatjuk a falakon részlegesen feltárt barokk falfestéseket is. A főépület ezen részéhez szorosan kapcsolódó, de a díszudvaron keresztül megközelíthető mellékszárnnyban találjuk az egyéb kiszolgáló helyiségeket és a vizesblokkokat, valamint itt kezdődik a látogatói útvonal is.

„A BAJNAI SÁNDOR–METTERNICH–KASTÉLYEGYÜTTES TURISZTIKAI CÉLÚ FEJLESZTÉSE” ELNEVEZÉSŰ PROJEKTBEN RÉSZT VETTEK:

Projektgazda

Miniszterelnökség, Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti
Várprogram – Virág Zsolt miniszteri biztos
NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. – Glázer
Tamás ügyvezető igazgató

Közreműködő szervezet

Pénzügyminisztérium, Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív
Program Irányító Hatósága

Kutatások

Falkutatás, régészet, kertrégészet, építéstörténeti kutatás:

D. Mezey Alice, B. Benkhard Lilla, Galamb Zsuzsanna,
Horogszegi Tamás, Klagyivik Mária, Koppány András

Előzetes régészeti dokumentáció:

Mesterházy Gábor, Szalai Emese

Kerttörténeti kutatás: Klagyivik Mária, Szabadics Anita

RESTAURÁTORI KUTATÁS

Fa: Bottyán Anikó

Fém: Nagy Melinda

Falkép: M. Nagy Éva, Lovas Franciska (előzmény: Lángi József)

Kő és stukkó: Szemerey-Kiss Balázs, Varga Zoltán Zsolt

Szakértők: M. Nagy Éva, Bottyán Anikó (Várkapitányság
Nonprofit Zrt.)

Építésztervező

Generál tervezés: Palatium Stúdió Kft.

(tervezési előzmény: Schönerné Pusztai Ilona, Schöner László)

Felelős építész tervező: Erő Zoltán

Építész tervezők: Szilágyi Klára, Székely Márton,

Péterffy Miklós, Erdélyi Erika, Stágel Soma, Hartmann Gergő

Belsőépítész: Szilágyi Klára

Tájépítész: Balogh Péter István, Seres Anna (s73 Kft.)

Tartószerkezetek: Kovács Csaba (Reticolo Kft.);

Markovits Péter (MTM Kft.)

Épületgépészeti tervező: Varga Balázs (MEVAPLAN Kft.)

Épületszerkezeti tervező: Áts Árpád (Pataky és Horváth Kft.)

Épületvillamossági tervező: Sági József (Orfireusz Kft.)

Tűzvédelem: Csizmadia Zoltán

Rehabilitációs szakmérnök: Pandula András

(Az Épített Környezetért Alapítvány)

Projektmenedzsment

(NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.):

Projektmenedzser: Torma Patrik, Kovács Enikő,

Regőczy Márton, Vavra Áron, Pozsgai András

Projektvégrehajtásért felelős igazgató: Borsody Kinga

Projektvégrehajtásért felelős főosztályvezető: Vágó Margit

Projektvégrehajtásért felelős osztályvezető: Hubert Tamás

Műszaki menedzser: Dénes Sándor

Pénzügy: Harmath-Horváth Vivien, Kétegyházi Éva,

Czobor Márta, Izsó Petra

Létesítményvezető: Erdősné Csik Katalin, Kapusza Gabriella

Projektasszisztencia: Zsille Éva

Műemléki építész szakértő: Máté Zsuzsanna

Tájépítészeti konzulens: Klagyivik Mária

Műemléki kutatási konzulens: Horogszegi Tamás

Műszaki és tudományos előkészítésért felelős

főosztályvezető: Szabadics Anita

Műszaki előkészítésért felelős osztályvezető:

Wittinger Zoltán

Tudományos előkészítésért felelős osztályvezető:

Velladics Márta

Műtárgybeszerzés: Fehér Nóra

Műtárgykölcsönzés: Palástiné Simonffy Krisztina,

D. Barabás Mária, Szabados Katalin, Fitos Gábor

Műtárgy restaurálás felügyelete:

Tuzson Eszter, Sztojanovits Márton

TURISZTIKA

(NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.):

Turisztikai menedzser: Miklós Dóra, Balázs-Bécsi Krisztina

Turisztikai osztályvezető: Balázs-Bécsi Krisztina,

Ginovszky-Bodnár Dorottya

Digitális másolatok beszerzése: Soproniné Fórián Ágnes,

Miklós Dóra

MARKETING

(NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.):

Marketing és Turisztikai Igazgató: Sztojanovits Kristóf

Projekt marketing: Kobulej Angéla, Woth Zsófia,

Bali Zsuzsanna, Köckné Nagy Viktória, Kozma Fáni

Restaurátorok

Falkép: Győri Lajos, Boromisza Péter, Nemessányi Klára

Fa és stukkó: Papp Kinga Enikő

Fém: Páhi Attila

Kő: Osgányi Vilmos

Építési kivitelezés

Építési kivitelező: Pharos '95. Kft.
Ügyvezető: Végh Gábor és Végh-Kajtár Erika
Projektvezető: Barabás Emőke
Felelős műszaki vezető: Tóth Tamás
Építésvezető: Kelemen Lóránt, Tóth László
Műemlék-felügyelő: Varga Márta, Magyar-Nagy Mariann
Régészeti megfigyelés: Kövecses-Varga Etelka, Tolnai Gergely (Balassa Bálint Múzeum, Esztergom)
Restaurátor szakértők: M. Nagy Éva, Bottyán Anikó (Várkapitányság Nonprofit Zrt.)
Kiegészítő geodézia: Szökrön Péter (MÉM-MDK)
Műszaki ellenőr: ST-Raszter Kft. – Kovács Mónika, Safarcsik Tibor
Közbeszerzési szakértő: Szterényi Ügyvédi iroda

Kiállításrendezés

Kurátor: Rostás Péter
Társkurátorok: Dede Franciska, Galamb Zsuzsanna
Múzeumpedagógiai szakértő: Perjéssy-Révész Antónia
Installációtervezés: Aleart Kft. – Kemény Gyula, Koczka István
Kiállítási arculat, egyedi művészi grafika: Mihalkov György
Kiállítás kivitelezése: Salisbury Régészeti Kft. és Arterior Komplex Kft.
Ügyvezető: Salisbury Régészeti Kft. – Hoffmann József, Arterior Komplex Kft. - Varga Zsolt László
Projektmenedzser: Salisbury Régészeti Kft. - Czene András
Kiállításépítés: Balázs István, Batári Attila, Dabasi András, Erdős Judit, Gyürky László, Kis László, Lotz Ágnes, Patkós Gábor, Rákos István, Szabó Áron, Szálkai Péter, Szél Zsolt, Takács Ferenc, Tisóczki István, Tóth József, Vajas József
Üzemeltetési eszközök: CPM Mobilier Kft.
Ügyvezető: Czakó Csaba
Szoftverfejlesztés és szoftverek grafikai tervezése: Samu Bence
3D rekonstrukció: Cinecumulus Kft., Kemény Zoltán
Filmrendező: Fellegi Dénes (Cinecumulus Kft.)
Animáció, videóvágás, hang, narráció: Cinecumulus Kft.
Fotó, videó, 3D fotogrammetria, vágás: Dabasi András, Pazirik Informatikai Kft., Cinecumulus Kft.
Hardver: Badak Ferenc
Makett tervezése, modellezése, 3D nyomtatása: Cinecumulus Kft., Czeglédi Lajos

Műtárgy restaurátorok

Bútor, fatárgy: Papp Faipari Bt. – Papp Fruzsina, Harmati János; Fémfűst Kft. – Erdős Tibor, Erdősné Sötét Lejla
Aranyozó: Erdős Tibor László
Festmény: Anudart Kft. – Győri Lajos; Csűrös Orsolya, Kontúr Kata
Textil: Mátyás Eszter
Hangszer: Stimmstock Kft. - Horváth Gábor
Kő: Hering Zoltán, Bánfi Gábor
Kő-kisplasztika: Agárdi Fanni
Kályha: Rozelit Kft. – Szebényi Judit

Rekonstrukciók

Worth-ruhák: Szemán Éva
Csillárok: Decolux Világítástechnikai és Szolgáltató Kft., Szűcs Lajos
Bútorok: Faipari Szobrász Kft., Kovács Zoltán, Szabó István, Szabó Zsolt
Textilek: Dekor Classic '97. Kft.

Műtárgy adományozók

Brassai Brigitta, Brassai Imréné Erdős Gyöngy, Forróné Virág Zsuzsanna, Glisics-Tóth Márta, Horváth Domokos, Hudoba Gyuláné, Izsó Károly, Kalmár Zoltánné, Korencsi Ferenc Mátyás, Madari István, Pallagi Tibor, Sándor Miklós, Sándor Márk, Simon Aranka, Tassilo Metternich–Sándor, Tóthné Tatai Ildikó, Vidra Ferencné

Együttműködő partnerek

Bajna Község Önkormányzata; Bajna Települési Értéktár; British Embassy Budapest; Magyar Építészeti Múzeum – Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ; Magyar Nemzeti Levéltár; Iparművészeti Múzeum; Magyar Nemzeti Múzeum – Balassa Bálint Múzeum, Szépművészeti Múzeum; B. Benkhard Lilla, Boromisza Péter, D. Mezey Alice, Farbakyné Deklava Lilla, Marschall Jenő, Nemessányi Klára, † Sándor Mihály

Külön köszönet a kiállítás létrejöttében való segítségnyújtásért Tassilo Metternich–Sándornak, Sándor Márknak és Izsó Károlynak.

Az elmúlt évtizedekben is mindig voltak olyanok, akik igyekeztek megvédeni a bajnai Sándor–Metternich-kastélyt a pusztulástól. Köszönjük nekik és mindazoknak az áldozatos munkát, akik részt vettek a kastélyegyüttes nagyszabású felújításában!

SÁNDOR-METTERNICH-KASTÉLY

BAJNA

bajnaikastely.hu

